

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Младен Влашки,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Филологически факултет

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление **3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации - Масова култура)**

с дисертационен труд на тема: **„Перспективите пред списанието като медийна платформа във време на трансформации на хартиената преса. Стратегии на качествените българоезични списания в началото на 21. Век“**,

представен от **ПАНАЙОТ КРАСИМИРОВ СТЕФАНОВ**, редовен докторант в катедра „Пресжурналистика и кингоиздаване“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“,

с научен ръководител: **доцент Георги Лозанов**

1. Оценка на качествата на дисертационния текст

Бих желал да започна своето становище с биографичния факт, че Панайот Стефанов е издател и главен редактор на *Списание Нула32*, което излиза от 2015 година и до този момент е реализирало 36 броя. Във връзка с този факт предоставеният дисертационен труд е видимо роден от съчетание на практически въпроси и търсене на теоретични основи и отговори, които също да бъдат приложени в практиката. Тоест, той е плод на органично съчетаване на теория и практика, което от една страна определя целите му, а от друга във връзка с тях структурата и съдържанието, както на проучванията по темата, така и на нейното изложение. Темата е актуална и малко проучвана у нас с оглед на глобалната трансформация от хартиени медийни носители към електронни (у нас се наблюдава преобладаващ интерес към електронните медии или към масовата преса). Обектът на изследване – „трансформациите в пресжурналистиката, предизвикани от конвергенцията на медийните модели, и отражението им върху типологичната група на

списанията“, бива структурно разположен в „изследване на стратегиите на съществуване на българоезичните списания“, което „се интересува изключително от сегмента на качествените списания, предназначени за широката публика, наричани още „потребителски“ (Автореферат, с. 8сл.). Авторът ясно отбелязва усилията на своите предходници в тематичния кръг (с. 27). Научно-изследователските въпроси, свързани с така фокусираната тема, са ясно формулирани: какви са резултатите от трансформативния процес досега; как се преоформя в него нагласата на публиките, т.е. има ли необходимост от списания и как биха могли да се финансират те при новите икономически рамки на трансформационния процес. Ясно е назована и избраната методология: теоретичен обзор, свързан с опит за абстрахиране на критерии за оценка на списанията; емпирични изследвания на български терен; аналитични наблюдения върху 11 конкретни случая, подчинени на две хипотези, свързани с качеството на журналистическия продукт и специфичните особености на списанието (чиято съвкупност авторът нарича „хартиен премиум“ с.11 и с. 111). В тази научно-конструктивна призма прецизно се открояват трите стълба на структурата: трансформации; качество; икономика на хартиеното списание.

Дисертационният труд е в обем от 312 страници и съдържа: увод, пет глави, заключение, библиография и приложения. Библиографията включва общо 204 източника, от които 106 на кирилица и 98 на латиница, проведено е собствено емпирично изследване по метода на полустандартизираното интервю с отворени въпроси и изследване на случаи, включени са 2 таблици (тази на с.140 е цитат), 10 диаграми (между с. 123 и с.129 като част от представянето на общата картина на българските печатни медии в периода 2000 – 2022 г.; посочени са източниците на данните, но не и дали диаграмите са цитати) и 4 графични онагледявания. Тази структура е ясна, прегледна и коректно подчинена на избраната методология, което е явен белег на много добро научно-изследователско равнище, което намира и адекватен жанров израз. За мен особено добър ход е използването на стандартизираните интервюта за преценка спрямо конкретните анализирани случаи (11 на брой) доколко теоретичните модели са приложими в конкретната българска среда. Също така от важно значение е позицията на автора в защита на хартиената платформа, която е научно обоснована и очертана в ясни перспективи, които биха могли да послужат за база на определени културни политики в България.

Уводната част и заключението рамкират прецизно изследването и изложението му.

Първа глава предлага теоретична рамка за предмета на изследването като формулира работна дефиниция за „списание“ и проследява трите аспекта на тази медийна платформа – журналистическо съдържание, списанието като вещ и списанието като вид бизнес начинание. Като споделя възгледа, че съдържанието на едно списание не е наборът от текстове в него, а и резултатът от творческата дейност по неговото осъществяване като хартиена „вещ“ (типография, изображения, графични решения, полиграфия), авторът осмисля списанията „като най-креативната област в пресжурналистиката, включително в днешната хибридна среда.“ Подобавашо внимание е отделено на отношенията между редакционните и бизнес процесите. Заключение като категорично аргументира, че „медийният пазар не функционира като обичаен регулатор на качеството“ (с.66), а неговото постигане се основава на други механизми.

Във **втора глава** фокусът на внимание се насочва към качествената журналистика. Извършен е преглед на седем концепции. Наблюденията по тях са поставени в контекста на разбирането за употреба на езика, за спазването на етичните стандарти и за значението на журналистиката за демокрацията. С оглед естеството на списанието като медиен носител от международната дискусия за качествена журналистика са абстрахирани осем базови индикатора за качественото списание (с. 97).

Трета глава преминава към наблюдения върху „цифровия обрат“ и трансформациите на хартиената преса. Като контрапункт на ускорението, което предизвиква цифровият обрат, и последствията от него по посока на хиперколичествата информация, интерпретации и прочити бива разглеждано насърчаването на „вгълбеното четене на хартиен носител“, което се разбира като шанс за списанието за преоткриване на неговите измерения като медия на по-високообразовани кръгове, които са готови съзнано да избягват „цифровия шум“ и да търсят бавна и задълбочена журналистика (с.112).

В така разгърнатия теоретичен и исторически контекст бива положена **четвърта глава**, която е най-обемна и разгръща на първо място общата картина на „новата преса“ в България в периода от 2000 до 2020 г. Като причини за деформациите в нея авторът посочва липсата на прозрачност при измерителите за качество и ефективност, пренасочването на рекламодателския интерес, концентрацията на медийна собственост и свързаната с тях загуба на доверие от читателските публики. Втората част на четвърта

глава е посветена на аналитичните наблюдения върху 11 емблематични за темата на дисертацията издания, а третата (Операционализация) въз основа на богатата информация, придобита от изследователския анализ прави успешен опит да синтезира чрез основните повтарящи се мотиви пресрещанията и разминаванията между теория и българска практика в наблюдавания период. Доказва се работната хипотеза, че недостатъците на списанието като медийна платформа съобразно т. нар. качества според разбирането за актуални информационни условия са всъщност неговите най-големи предимства – тъкмо списанието предлага дължина, спокойно темпо, задълбоченост и субективност на комуникацията.

Пета глава очертава текущите стратегическите проблеми и перспективи пред българските качествени потребителски списания, като перспективите биват виждани в положителен аспект именно с оглед на изведените в предходната глава предимства на списанието, които имат потенциал да се свържат с нови социално-психологически, социо-културни и финансови механизми чрез новите „нови“ поколения тъкмо благодарение на компенсаторни мотивации срещу техностреса, срещу загубата на чувството за общност в онлайн общуването, срещу нарушеното информационно равновесие, срещу хиперинтерпретацията и т.н. Перспективите предвиждат „инвестиции в качествено авторско съдържание, целенасочено развитие на арената на мнението, което създава доверие, спечелването на „нови“ нови публики за добре забравени стари медии, насърчаване на разговора за журналистическото предприемачество, което изоставя централната роля на рекламата и разширява хоризонта за бюджетната диверсификация в постигането на дългосрочната финансова устойчивост на медийна организация, идеята за създаване на централизиран фонд за качествена преса и нуждата от законодателни инициативи в разпознаването на печата като „колективно благо“ (с. 227). Подобавашо внимание е отделено на бизнесмоделите за съществуване на подобен вид медийни носители и аргументирано са изложени както ползите, така и опасностите от един вид „проектно финансиране“ чрез „фонд за качествена журналистика“. Засегната е и темата за регулациите, като аналитичните наблюдения водят автора до твърдение, което споделям по същество: „Докато държавата експериментира с хаотични конструкции, българска преса бавно, но сигурно отстъпва от позициите си, превръщайки се в разменна монета на политици олигарси. Разделителните линии между изданията и съсловните организации в гилдията, прогресивно намаляващите тиражи и отслабващо обществено влияние до голяма степен обезсмислят политическия разговор за нова законодателна

инициатива в подкрепа на печата, която би била все по-трудно оправдана пред гражданите“ (с.222сл.).

Заклучението коректно обобщава съдържанието на дисертационния труд.

2. Приноси на дисертационното изследване

Един от съществените приноси на дисертацията е ситуирането на старите проблеми за качеството, етиката и финансирането в прескомуникацията въз основа на медийната платформа хартиено списание в принципно нов контекст, предопределен от развитието на дигиталните технологии в съвременния свят. Дигитализацията на публичната комуникация налага нови концептуални журналистически стратегии, които мога да бъдат реализирани тъкмо чрез „хартиения премиум“. Дисертацията е посветена на недостатъчно изследван в България до този момент проблем и обогатява със своя анализ съществуващи вече теории. Анализът на случаи, използван като основен метод в дисертационния труд, добавя необходимата конкретна приложност на основните тези.

Авторефератът прецизно и максимално обобщено формулира предмета на изследване (с необходимите ограничения), методиката, целите и задачите, хипотезите, съдържанието, стратегическите проблеми и техните перспективи, както и научните приноси на труда, които аз напълно споделям.

3. Бележки и препоръки

Бележките ми са насочени предимно към формални измерения. На отделни места е необходим коректорски прочит. Не само поради някои граматически грешки, но и поради пропуски като следния: на стр. 109 е цитирано изследване на Ал. Кьосев и като цитат е посочена фразата *четенето на хартия и цифровото четене не само не си пречат или конкурират, а взаимно се допълват* (без да е оформена формално като цитат и без точка в края на изречението) – на стр. 111сл. същата фраза вече е повторена като авторска. При публикуване на труда, с цел икономия на хартия, е удачно да се промени начина на цитиране с по-икономичния „вътре в текста“.

4. Публикации и участия в научни форуми

От публикациите по темата става видно, че Панайот Стефанов е участвал в научни форуми и проекти, но те не са категорично описани. Кандидатът има и необходимия брой публикации по темата на дисертацията. С това са изпълнени изисквания на Правилника

за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” и са покрити минималните национални изисквания посочени в Приложение към чл. 1а, ал. 1 на ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕТО НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (дори и ако посочените в т. 6 носители, принадлежат към т. 7, което аз не мога да преценя).

5. Заключение

Дисертационният труд впечатлява с позицията си, с научното изследване и с получените изследователски резултати и дискуссионни аргументи. Като имам предвид задълбочените познания и практиката според тях в областта на пресжурналистиката на Панайот Стефанов, напълно убедено препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен "доктор" на Панайот Красимиров Стефанов за неговата дисертация на тема: „Перспективите пред списанието като медийна платформа във време на трансформации на хартиената преса. Стратегии на качествените българоезични списания в началото на 21. век“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации - Масова култура).

Поради всичко изложено по-горе заявявам ясно и еднозначно, че гласувам с „ДА“.

Дата: 28.08.2024

Член на научното жури:



доц. д-р Младен Влашки